

MINISTERIE VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Betreft: de voorstellen van de Europese Commissie voor de gemeenschappelijke landbouwpolitiek

Naar aanleiding van de voorstellen van de Europese Commissie over het gemeenschappelijk landbouwbeleid is in deze nota achtereenvolgens aandacht geschonken aan de volgende onderwerpen:

I. Markt- en prijsbeleid

1. de door Nederland te volgen tactiek in het algemeen;
2. de Nederlandse visie op de algemene doeleinden van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en de verwezenlijking daarvan;
3. de beoordeling van de voorstellen;
4. de door Nederland primair te stellen desiderata.

II. Structuurbeleid

ad I. MARKT- EN PRIJSBELEID

1. De door Nederland te volgen tactiek in het algemeen

De voorlopige reacties, die de voorstellen in de meeste Lidstaten hebben teweeggebracht, getuigen van gereserveerdheid. Voorzover deze reacties zich in landbouwkringen voordoen komen zij geenszins onverwacht. In feite heeft er steeds een grote aarzeling bestaan bij het agrarische bedrijfsleven in bepaalde partnerlanden tegen de vorming van een gemeenschappelijke markt, m.a.w. tegen het afbreken van de nationale beschermende maatregelen.

Tegen deze achtergrond lijkt het niet raadzaam, dat Nederland bij de bespreking der voorstellen een houding zou aannemen, die van een zwart pessimisme zou getuigen. Wij zouden dan gemakkelijk de indruk wekken ons te plaatsen in de rij van hen, die aan het tot stand komen van een gemeenschappelijke markt voor landbouwprodukten weinig geloof hechten en dit proces in elk geval liefst naar een zo ver mogelijk verschiet willen verschuiven. Als meest belanghebbende bij de afbraak van de barrières in de agrarische sector moet Nederland positief staan tegenover de vorming van een gemeenschappelijke landbouwmarkt. Wij moeten ons daarbij realiseren, dat een te lang uitblijven van vorderingen in de richting van een gecoördineerd of gemeenschappelijk beleid zal leiden tot toenemend verzet tegen het nakomen van verdragsverplichtingen op het gebied van verruiming van contingenten en de afbraak van tarieven.

Dit standpunt sluit geenszins uit, dat ten aanzien van een aantal hoofdlijnen van de voorstellen zoals die in concreto voor ons liggen, de nodige kritiek wordt geuit. Dit laatste is zelfs geboden omdat bij de partners de nogal uitgebreide misvatting bestaat, dat de voorstellen van de Commissie in belangrijke mate geïnspireerd zijn op de Nederlandse landbouwpolitiek. Deze opvatting zal moeten worden bestreden.

Het verdient de voorkeur onze kritiek in eerste instantie voornamelijk te richten op een aantal hoofdelementen van de voorstellen. De regeling van de talrijke onderdelen vloeit immers goeddeels voort uit de hoofdlijnen van de voorstellen. Een dergelijke gedragslijn lijkt trouwens in het eerste stadium van het overleg veel effectiever.

De hoofdzaken gaan dan niet in een veelheid van detailopmerkingen verloren.

Tenslotte is van belang, dat Nederland niet alleen bezwaren naar voren brengt, maar dat positieve suggesties en voorstellen worden gedaan. Zowel ten aanzien van deze voorstellen alsook inzake de punten van kritiek zal moeten worden vastgesteld welke van deze voor ons van zodanig belang zijn, dat een herziening van de voorstellen op de betreffende punten door ons als essentieel moet worden gesteld. Hierop wordt in deze nota nader ingegaan onder punt 4, dus na de beoordeling van de voorstellen.

2. De Nederlandse visie op de algemene doeleinden van de gemeenschappelijke landbouwmarkt en de verwezenlijking daarvan in de overgangsperiode

Met betrekking tot de gemeenschappelijke markt voor de landbouw zou door Nederland in algemene zin het volgende standpunt kunnen worden ingenomen.

Met de ondertekening van het EEG-verdrag hebben de zes Lid-staten aanvaard om in multilateraal verband de economische barrières, die hun nationale markten scheiden, te slechten. Essentieel daarbij is, dat dit proces zich over alle sectoren moet uitstrekken (goederen, diensten, kapitaal en personen). Daarbij moet volgens de opzet van het verdrag de verruiming van het goederenverkeer als een van de motoren fungeren met name ook ten aanzien van de in het verdrag voorziene coördinatie en harmonisatie van het beleid. Dit laatste is dus vooral een middel en niet zozeer een doel op zichzelf.

Een wezenlijk kenmerk van het integratieproces is, dat de onderlinge handel tussen de betrokken landen toeneemt, c.q. sterker toeneemt dan de produktie. Op deze wijze voltrekt zich een zekere specialisatie binnen de gemeenschappelijke markt waarbij de — voor bepaalde produkten — goed en goedkoop producerende gebieden grotere produktie- en afzetmogelijkheden verkrijgen, zonodig ten koste van andere gebieden. Deze grondgedachten zijn aanvaard voor alle sectoren, ook voor de landbouw. Zij hebben enkele consequenties voor de Nederlandse visie op het integratieproces gedurende de overgangsfase alsook op de gemeenschappelijke landbouwpolitiek in de eindfase.

Overgangsfase

Hoewel het niet mogelijk is gebleken de vorming van een gemeenschappelijke markt voor de landbouw uitsluitend volgens de algemene regels van het verdrag te laten verlopen, is het voor een evenwichtige ontwikkeling van de gemeenschappelijke markt in zijn totaliteit essentieel te achten, dat de voortgang bij de landbouw gelijke tred houdt met die in de andere sectoren.

De functie van de overgangsbepalingen voor de landbouw — men denke met name aan de uitwijkmogelijkheid van art. 44 (minimumprijzen) en de aanvullende regelingen van art. 45 (longterm-contracten) en art. 46 (compenserende heffingen) — is dan ook geen andere dan de landbouw, bij wijze van uitzondering, enige extra waarborgen te verlenen teneinde ernstige verstoringen te voorkomen in de jaren dat de gemeenschappelijke markt er nog niet is. Evenwel, bij een verkeerd gebruik van deze landbouwbevestigingen kunnen zij ertoe leiden, dat het integratieproces in de landbouw ernstig wordt belemmerd, of dat slechts voor sommige onderdelen van de landbouw de vrijmaking van het verkeer zou plaats vinden, terwijl dit proces voor andere onderdelen zou stagneren. In feitedreigt, zoals bekend, laatstbedoelde ontwikkeling zich inderdaad te gaan verwezenlijken, met name als gevolg van de door Duitsland gehuldigde opvattingen omtrent de functie van deze overgangsartikelen, die principieel van de door ons gehuldigde ver-

schillen.

Bij de beoordeling van de voorstellen van de Commissie zal derhalve in hoge mate met dit gezichtspunt rekening gehouden moeten worden. Bij het verdedigen van zijn standpunt ten deze kan Nederland erop wijzen, dat ons land als veruit de belangrijkste exporteur van landbouw- en voedselvoorzieningsprodukten binnen de Zes geen genoeg kan nemen met een ontwikkeling, waarbij de verplichting van het EEG-verdrag tot uitbreiding van het handelsverkeer voor een belangrijk deel van onze produktie voorlopig op losse schroeven komt te staan. 1)

Voorzover dit proces in bepaalde streken of bepaalde onderdelen van de agrarische produktie aanleiding zou geven tot moeilijkheden, moet dit als een onderwerp van economische en sociale aanpassing worden gezien, waarin het verdrag voorziet (Investeringsbank, Europees Sociaal Fonds). In dit opzicht verschilt de positie van de landbouw niet van die van de industrie.

Tenslotte zij opgemerkt, dat bij elke versnelling van de uitvoering van het verdrag de landbouw betrokken moet worden. In dit verband verdient de gedurende deze periode plaatsvindende geleidelijke toenadering van de agrarische prijzen de bijzondere aandacht.

De Commissie dient gehouden te zijn de prijstoening zodanig te laten verlopen, dat dit proces geen aanleiding geeft tot een ongemotiveerde uitbreiding van de produktie. Uitbreiding van de produktie moet worden vermeden.

Ingeval het beleid zou resulteren in een toename van de produktie moeten zo nodig ingrijpende correcties in de toenadering van de prijzen worden aangebracht.

Eindfase

Over de vorm, die het gemeenschappelijk landbouwbeleid moet aannemen, geeft het verdrag zelf nauwelijks concrete richtlijnen.

Het is daarom van groot belang allereerst vast te stellen aan welk karakter van het gemeenschappelijk landbouwbeleid in het algemeen de voorkeur gegeven moet worden. Daarbij zijn de volgende uitgangspunten van fundamenteel belang.

- De stabilisatie van prijzen mag niet verhinderen, dat de gemeenschappelijke markt de invloed ondervindt van de ontwikkeling op de wereldmarkt. De prijsverhoudingen op de wereldmarkt moeten in zekere mate op de gemeenschappelijke markt kunnen doorwerken. Voorts moet — vooral ook met het oog op de kosten van levensonderhoud — worden voorkomen, dat het interne agrarische prijsniveau in zijn geheel te zeer wordt opgetrokken en losgekoppeld van dat in derde landen. Slechts op deze wijze kan worden bereikt, dat de prijzen hun economische functie van richtingaanwijzers voor de omvang en de samenstelling van de produktie behouden. In deze gedachtengang past een prijsbeleid waarbij de agrarische producenten zo nodig geconfronteerd worden met economisch niet verantwoorde ontwikkelingen van de produktie (overschotten) en de verantwoordelijkheid hiervoor dragen. Dit kan in concreto geschieden door het bij een ongewenste ontwikkeling van de produktie beperken van bepaalde prijsgaranties, terwijl de uit overschotten voortvloeiende verliezen mede door de betrokken groepen van producenten gedragen moeten worden.

1) Volgens de gemiddelden van de laatste drie jaar bedraagt de bijdrage van de landbouw aan het nationale inkomen ca. 11% en bedraagt de export van landbouw- en voedselvoorzieningsprodukten ca. 35% van de totale export.

- Ter wille van zowel de agrarische als de industriële export naar derde landen is het van essentiële betekenis, dat het graanprijspeil niet te veel wordt beschermd. Dit is mede van belang ter vermindering van het gevaar voor stijgende kosten van levensonderhoud. Het draagt tevens bij tot een vergroting van de afzetmogelijkheden van veehouderijprodukten zowel binnen als buiten de Gemeenschap. Het verkleint daardoor het gevaar van overschotten.
- Het prijsstabilisatiebeleid zal in het bijzonder te aanzien van de zuivelsector een synthese moeten vormen tussen een zekere bescherming van de agrarische producenten binnen de Gemeenschap en het bevorderen van een concurrerende export naar derde landen.

Rekening houdende met de juist vermelde uitgangspunten gaat de voorkeur uit naar een gemeenschappelijk beleid voor een bepaald landbouwprodukt of een groep van produkten, dat beperkt blijft tot de toepassing van gemeenschappelijke mededingingsregels en een zekere bescherming van de gemeenschappelijke markt tegen ernstige marktversturende invloeden van buiten, met een vrije prijsvorming binnen de gemeenschappelijke markt.

De voorkeur voor dit betrekkelijk eenvoudige stelsel hangt niet alleen samen met de moeilijkheden welke de uitvoering van meer gedetailleerde beleidsmaatregelen in Europees verband oplevert, maar ook met het feit dat bij de vorming van een gemeenschappelijke markt een geheel nieuwe situatie ontstaat, die op zichzelf reeds tot een grotere stabiliteit van de prijzen zal leiden. Het ontbreken van deze stabiliteit op de bestaande betrekkelijk kleine nationale markten is een belangrijke reden waarom thans in de verschillende EEG-landen voor de voornaamste landbouwprodukten geen vrije prijsvorming voorkomt. Bij het ontstaan van een groter geheel zullen vele van de nu voorkomende onevenwichtigheden kleiner worden of zelfs voor een deel wegvallen.

Niettemin is er aanleiding om voor een aantal produkten van dit stelsel af te wijken en aanvullende regelingen te aanvaarden, namelijk indien en voorzover

- er voor sommige produkten ook van binnenuit de Gemeenschap onevenwichtigheden in de marktontwikkeling mogen worden verwacht welke tot vrij aanzienlijke prijsfluctuaties kunnen leiden;
- het voor bepaalde landbouwprodukten gewenst wordt geacht een zeker prijsniveau te handhaven ter bereiking van een redelijk inkomen voor de agrarische producenten. In dit verband kan gedacht worden aan enkele agrarische basisprodukten zoals de granen, suiker en melk.

Ook deze aanvullende maatregelen zullen in het algemeen niet tot gevolg mogen hebben, dat de agrarische economie voor de betreffende produkten wordt losgekoppeld van de ontwikkeling in wereldverband.

3. De beoordeling van de voorstellen

Van verschillende zijden zijn de afgelopen maanden kritische commentaren op de concept-landbouwvoorstellen van de Europese Commissie gepubliceerd. In het bijzonder vallen te noemen die van de Kamers van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam en Rotterdam, de drie centrale industrieverbonden, de mengvoeder- en meelfabrikanten, de graanhandel, het Algemeen Orgaan Voedselvoorziening en het Landbouwschap.

Blijkens deze commentaren kan men in het algemeen wel instemmen met de grondbeginselen zoals deze staan vermeld in deel II van de voorstellen. Ook het Ministerie van Landbouw en Visserij kan zich met deze grondbeginselen voor een goed deel verenigen. Hierin komen nl. een aantal uitspraken voor, die redelijk overeenstemmen met de visie op het gemeenschappelijk landbouwbeleid, zoals deze in I-2 van deze nota ontwikkeld is. Dit is met name het geval voor de volgende beginseluitspraken in dit deel van de Commissie-voorstellen:

- Gestreefd moet worden naar een werkelijk vrije gemeenschappelijke markt voor landbouwprodukten. De prijsstabilisatie sluit prijsfluctuaties binnen vrij ruime marges niet uit (par. 33).
- Het markt- en prijsbeleid dient beweeglijk te zijn en moet gericht worden op evenwicht tussen produktie en afzetmogelijkheden, waarbij ook rekening moet worden gehouden met de ontwikkeling buiten de EEG (par. 32).
- Het landbouwbeleid zal moeten medewerken aan het scheppen van gezonde verhoudingen in het wereldverkeer van landbouwprodukten (par. 38).
- Het vraagstuk van de in ontwikkeling achtergebleven landbouwgebieden moet niet via markt- en prijspolitieke maatregelen, maar met behulp van regionale modernisatieprogramma's worden opgelost, waarbij een belangrijke functie moet worden toegekend aan het scheppen van werkgelegenheid buiten de landbouw. Ook de investeringen moeten voor een belangrijk deel hierop worden gericht (par. 16 e.v.).
- Het marktbeleid moet zoveel mogelijk gedecentraliseerd worden gevoerd, d.w.z. met gebruikmaking van de daartoe geschikte nationale organen (par. 41).

De kritiek van de eerderevermelde commentaren richt zich vooral op de uitwerking van de grondbeginselen in deel III, dat in hoofdzaak de voorstellen inzake het markt- en prijsbeleid voor de verschillende produkten bevat. 2)

Zij kan in enkele hoofdpunten worden samengevat:

- a) De voorstellen kunnen in hun uitvoering via een afscherming van de buitenwereld gemakkelijk tot protectionisme en autarkie leiden. In de eerste plaats is men bevreesd voor een uit dien hoofde te verwachten stijging van de kosten van levensonderhoud en de als gevolg daarvan optredende verslechtering van de concurrentiepositie van de industrie (Kamers van Koophandel, industrieverbonden). Eveneens is men beducht voor een aantasting van onze havenfunctie en de positie van onze internationaal georiënteerde graanhandel (Kamers van Koophandel), welke zal optreden wanneer de importbehoefte van de EEG voor granen grotendeels zou wegvallen en Nederland een gebied aan de periferie van het gebied van de gemeenschappelijke markt met een relatief hoog graanprijsniveau zou worden. In nauw verband hiermee — overigens is dit een algemeen punt van kritiek — wordt bezwaar gemaakt tegen een indeling van het EEG-gebied in overschot- en tekortgebieden voor granen, waarbij Nederland als tekortgebied wordt aangemerkt.
 - b) De voorstellen worden te dirigistisch geacht, hetgeen tot uitdrukking komt in het arsenaal van stabiliserende maatregelen, dat de Commissie meent te moeten voorstellen (Kamers van Koophandel, industrieverbonden, graanhandel, Algemeen Orgaan):
 - vervanging van invoerrechten door variabele invoerheffingen, niet alleen voor de basisprodukten tarwe, voedergranen (in verband waarmee ook compenserende heffingen voor veredelingsprodukten zijn voorzien) en suiker, maar ook voor zuivelprodukten en levend slachtvee;
 - de mogelijkheid van kwantitatieve restricties en het stopzetten van de invoer, niet alleen voor de reeds genoemde basis produkten tarwe, voedergranen en suiker maar ook voor bevroren vlees en levend slachtvee;
- 2) Opgemerkt zij dat, in tegenstelling tot de andere groepen en organisaties, het Landbouwschap in het algemeen positief tegenover de voorstellen voor de eindfase staat, maar vrij veel bedenkingen heeft ten aanzien van de voorstellen voor de overgangsfase.

- de instelling van minimum-invoerprijzen (sluisprijzen) opnieuw voor de genoemde basisprodukten, maar ook voor produkten waarvoor geen richtprijzen gelden, nl. voor zuivelprodukten, rundvlees, varkensvlees, eieren en gevogelte;
- interventieprijzen voor produkten die zich voor opslag lenen, nl. voor tarwe, voedergranen, boter, varkensvlees en rundvlees;
- de althans in de huidige formulering van de voorstellen opgenomen indeling van het EEG-gebied in overschot- en tekortgebieden voor granen.

De indruk is, dat daarmee een weg wordt ingeslagen, waarbij de aanpassing van de produktie aan de ontwikkeling van de vraag en aan de tendenties op de wereldmarkt in de verdrukking kan komen. Een politiek, waarbij prijsstabilisatie op een bepaald niveau primair is, kan via een ontwikkeling van het aanbod, die niet in overeenstemming is met de koopkrachtige vraag leiden tot het ontstaan van overschotten (zie ook onder a.).

In dit verband wordt ook gewezen op de onvoldoende uitwerking van de zuivelvoorstellen. Opvallend is, dat de voorstellen er sterk op gericht zijn eventuele melkoverschotten te verwerken tot boter — een produkt met een zwakke marktpositie —, doch dat het voorkomen van overschotten als het ware automatisch op de tweede rang is geplaatst.

- c) De voorstellen voor de overgangperiode zijn te weinig concreet en te weinig uitgewerkt (Landbouwschap):
- de indruk bestaat, dat de algemene verdragsregels inzake de afbraak van de tarieven en de verruiming der contingenten buiten werking worden gesteld (voor de veredelingsprodukten varkensvlees, eieren en slachtgevogelte wordt voorgesteld de toepassing van de algemene verdragsbepalingen te doen geschieden in hetzelfde ritme als de eenmaking van de markt voor voedergranen plaats vindt);
 - nergens wordt aangegeven op welke wijze de toepassing van de uitwijkclausule der minimumprijzen welke voor alle dierlijke produkten alsmede voor groenten en fruit kunnen worden ingesteld geloidelijk zal worden ingeperkt;
 - evenmin is in concreto aangegeven hoe de noodzakelijk geachte koppeling van een aantal beleidselementen gelijktijdig en in onderling verband tot stand zal worden gebracht, t.w. de onderlinge prijsaanpassing, de verruiming van het onderlinge handelsverkeer, de coördinatie van de handelspolitiek ten opzichte van derde landen, de afschaffing van concurrentievervalsende praktijken, alsmede de oprichting van bureaus en fondsen. Daarbij wordt in het bijzonder de coördinatie van de handelspolitiek, zowel met het oog op de verwezenlijking van de EEG als uit een oogpunt van de positie van de Nederlandse landbouw, van groot belang geacht. Het Landbouwschap tekent hier nog bij aan, dat het in zijn commentaar op de voorstellen het zwaartepunt meent te moeten leggen op de noodzaak van verruiming van het agrarische handelsverkeer in de overgangsfase. Het beleid in deze fase zal in hoge mate bepalend zijn voor het in de vereiste termijn bereiken van de ten doel gestelde gemeenschappelijke markt. Zoals gezegd, luidt het oordeel van het Landbouwschap over de voorstellen voor de eindfase in het algemeen positief.

Bij de in het voorgaande samengevatte punten van kritiek moge dezerzijds het volgende worden aangetekend.

Ad a - Stijging van de kosten van levensonderhoud en veranderingen in concurrentiepositie

Vooropgesteld zij, dat er tegen gewaakt dient te worden, dat de prijzen van landbouwprodukten te hoog zullen worden. Zou men als werkhypothese nemen, dat de prijzen van landbouwprodukten in de EEG op het gemiddelde niveau van de huidige nationale prijzen komen te liggen en neemt men voorts aan, dat de hiermede voor Nederland corresponderende stijging volledig zou doorwerken in de consumentenprijzen (alle graanprodukten, varkensvlees, vleeswaren, spek e.d., eieren, slachtgevogelte, alsmede rundvlees, suiker en kaas), dan kan de stijging van het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud in Nederland globaal op ongeveer $2\frac{1}{4}\%$ gedurende de gehele overgangperiode worden becijferd. De stijging van de kosten van levensonderhoud kan derhalve zeer beperkt blijven. Hoewel onze concurrentiepositie evenzeer beïnvloed zal worden door een daling van de kosten van levensonderhoud in enkele EEG-partnerlanden welke het gevolg zal zijn van de verlaging van het agrarisch prijsniveau in deze landen, komt deze prijstoenadering evenwel neer op het elimineren van kunstmatige prijsverhoudingen, hetgeen volledig in overeenstemming is met de opzet van het EEG-verdrag.

- Bemoeilijking van de exportpositie in verband met de mogelijkheid van het verdwijnen van de invoerbehoefte van grondstoffen

De mogelijkheid, dat de EEG voor grondstoffen (voedergranen) op den duur zelfvoorzienend zou worden, is inderdaad aanwezig. Derhalve zal Nederland in elk geval moeten streven naar een voergraanprijspeil, dat niet te veel beschermd wordt, zodat de invoer van grondstoffen uit derde landen ten behoeve van de export van veredelingsprodukten naar derde landen — de huidige EEG-invoer van voedergranen bedraagt ca. 6 miljoen ton; hiervan neemt Nederland ca. 2 miljoen ton voor zijn rekening — alsmede de invoer van kwaliteitstarwe kan worden gehandhaafd. Een relatief laag prijsniveau van voedergranen is mede daarom van belang omdat dit een belangrijke uitbreiding van de vraag naar veredelingsprodukten en via deze van de vraag naar voedergranen mogelijk maakt. Zie ook onder Ad b — indeling in overschot- en tekortgebieden.

Ad b - Kwantitatieve restricties en sluisprijzen

Kwantitatieve restricties zullen tot het uiterste moeten worden beperkt en de toepassing ervan zal gekoppeld dienen te worden aan nader uit te werken uitzonderingsregels. In dit verband zal wellicht aansluiting kunnen worden gezocht bij de regels van de GATT, die met name in art. XI/2c de kwantitatieve restricties voor landbouwprodukten aan stringente voorwaarden binden.

Wat het instrument van de sluisprijzen — minimuminvoerprijzen — betreft, deze lijken in het algemeen alleen toelaatbaar wanneer zij moeten dienen om de vastgestelde richtprijzen te verwezenlijken, zoals bijv. bij granen het geval is. Met de vervanging van invoerrechten door invoerheffingen en de mogelijkheid tot marktinterventie kan dezerzijds worden ingestemd. Wanneer voor een produkt evenwel geen richtprijs wordt vastgesteld, hetgeen bij veredelingsprodukten het geval is, lijkt een sluisprijs alleen acceptabel als zij als handelspolitiek wapen (anti-dumpingsmaatregel) wordt gehanteerd.

- Indeling in overschot- en tekortgebieden

Inderdaad wekken de voorstellen in hun huidige vorm de indruk, dat voor de granen tot een indeling in overschot- en tekortgebieden zal worden overgegaan. Inmiddels heeft evenwel de vice-voorzitter van de Europese Commissie, de heer Mansholt, in het Europese Parlement verklaard dat de formulering in de voorstellen op dit punt niet gelukkig is en gewijzigd zal worden. Hij verklaarde daarbij tevens, dat het in de bedoeling van de Commissie zou liggen de prijsvorming binnen de EEG vrij te laten.

Ook naar de opvatting van het Ministerie van Landbouw is een vrije prijsvorming binnen het EEG-gebied verre te prefereren boven het op basis van een kunstmatige indeling in tekort- en overschotgebieden bevrozen van geografische prijsverschillen. Overigens zullen ook bij een vrije prijsvorming — op natuurlijke wijze — geografische prijsverschillen ontstaan. Ook aldus bezien is een matige bescherming van het graanprijspeil voor Nederland van bijzonder veel belang, enerzijds met het oog op de belangrijke functie van de Nederlandse havens, anderzijds met het oog op de belangen van de Nederlandse veehouderij. Deze laatste is immers in hoge mate aangewezen op de invoer van veevoergranen als grondstof (veevoeder) en heeft daarbij, dank zij haar ligging nabij de grote aanvoerhavens, steeds kunnen profiteren van het aldaar vigerende relatief lage prijspeil.

Ad c - Met de kritiek onder dit hoofd kan volledig worden ingestemd. Ten aanzien van de minimumprijzen — art.44 — zou door Nederland verlangd moeten worden, dat op korte termijn een procedure wordt ontwikkeld waarbij de toepassingsmogelijkheden van dit artikel, dat slechts als ontsnappingsclausule bedoeld is, geleidelijk worden ingeperkt

De Commissie ziet wel in, dat het gemeenschappelijk landbouwbeleid voor de verschillende produkten zoveel mogelijk in een gelijk tempo en in nauwe onderlinge verbondenheid ontwikkeld moet worden: de produkten waarvoor de Commissie met voorstellen is gekomen maken tezamen een overwegend deel van de totale landbouwproduktie uit, terwijl de Commissie nog voorstellen voor een aantal andere produkten heeft aangekondigd. Van Nederlandse zijde zal er bij de Commissie op moeten worden aangedrongen, dat deze aanvullende voorstellen spoedig aan de regeringen zullen worden voorgelegd.

In het bijzonder zal ook door Nederland verlangd moeten worden, dat de verruiming van het onderlinge verkeer in de voor Nederland zo belangrijke zuivelsector op korte termijn in gang wordt gebracht. Daarbij zou gedacht kunnen worden aan een soortgelijke gemeenschappelijke regeling als de Commissie inmiddels heeft voorgesteld voor de eieren, t.w. toepassing van art.46 (compenserende heffingen) in het onderlinge handelsverkeer.

Ook in het algemeen kan gesteld worden dat, indien moeilijkheden optreden in het proces van de handelsverruiming, getracht moet worden om langs communautaire weg een oplossing na te streven.

De voorstellen voor groenten en fruit bevatten vele goede elementen, waarmee volledig kan worden ingestemd, o.a. de doeleinden. De voorgestelde middelen lijken echter niet geheel toereikend, zodat gevreesd moet worden, dat zonder aanvullende maatregelen, de reeds op ruime schaal toegepaste grensmaatregelen (minimumprijzen) onderdeel zullen gaan worden van het toekomstig tuinbouwbeleid.

Tevens bestaat de vrees, dat door de koppeling normalisatie-liberalisatie, de op zichzelf zeer nuttige normalisatie zal worden gefrustreerd.

4. De door Nederland ten aanzien van het markt- en prijsbeleid primair te stellen desiderata

Op grond van het voorgaande kunnen de volgende punten worden genoemd:

- a) In het belang van een ten opzichte van de andere economische sectoren evenwichtige afbraak van de handelsbelemmeringen in de agrarische sector
 - moet bezwaar gemaakt worden tegen de vage wijze waarop de overgangsfase geregeld is, in het bijzonder wat betreft de procedure volgens welke de verkorting van de overgangsfase zal moeten plaatsvinden en het ontbreken van nadere richtlijnen voor instelling en afbraak van minimumprijzen. Ten aanzien van deze onderwerpen zal een verduidelijking en nadere uitwerking van de voorstellen verlangd moeten worden.
 - Hetzelfde geldt voor de voorstellen voor de zuivelsector.
- Tevens dient er bij de Commissie op aangedrongen te worden, dat op korte termijn een begin wordt gemaakt met de coördinatie van de handelspolitiek van de EEG-landen tegenover derde landen.
- b) De noodzaak om de bescherming van de graanteelt op een relatief laag niveau te houden komt zeer onvoldoende in de voorstellen tot uitdrukking. Met name zou het niet aanvaardbaar zijn indien de invoer van voedergranen, bestemd als grondstof voor onze uitvoer van veredelingsprodukten naar derde landen, door een overmatige bescherming en door toepassing van kwantitatieve restricties in gevaar zou worden gebracht. Het toepassen van kwantitatieve restricties dient ook om deze reden te worden bestreden, c.q. aan nader uit te werken uitzonderingsregels gekoppeld te worden.
- c) Over de aard en de omvang van de prijsgaranties, alsmede over de marges waarbinnen de feitelijke prijzen zich mogen bewegen zouden duidelijke uitspraken op hun plaats zijn. Vooropgesteld dient te worden, dat het prijsbeleid het evenwicht tussen produktie en afzet niet mag verstoren en een ruime mate van flexibiliteit moet vertonen.
- d) Er zal op moeten worden toegezien, dat de tekst van de voorstellen op het punt van de overschot- en tekortgebieden overeenkomstig de door de heer Mansholt gedane toezegging wordt gewijzigd.
- e) Bij het voor veredelingsprodukten voorgestelde beleid zal het voor deze produkten vastgestelde buitentarief aanzienlijk verlaagd dienen te worden, aangezien voor het voedergraanprijsverschil met de wereldmarkt reeds compensatie geboden wordt in de vorm van een heffing.
- f) Het karakter van de sluisprijzen voor veredelingsprodukten dient nader te worden gepreciseerd. Er moeten redelijke waarborgen verkregen worden tegen het instellen van sluisprijzen, die een extra beschermende functie zouden vervullen.
- g) Teneinde grensmaatregelen in de groenten- en fruitsector te voorkomen zal het noodzakelijk zijn aan te dringen op aanvullende maatregelen. Deze maatregelen zullen aan de voet van de produktie genomen dienen te worden, en dienen een bindend karakter te hebben. Voorts is het in dit verband gewenst — het voorgestelde marktmechanisme en de voorgestelde marktform "gemeenschappelijke mededingingsregelen" met behoud van de grote rol te spelen door

de ondernemers — niet afhankelijk te stellen van afspraken in de bedrijfstak. Tenslotte ware ook voor siergewassen — ter voorkoming van grensafspraken — op een gemeenschappelijk beleid aan te dringen.

ad II. STRUCTUURBELEID

De voornaamste aspecten van het door de Commissie voorgestelde structuurbeleid zijn:

- a. coördinatie der nationale beleidvoeringen;
- b. aandringen bij de Lid-staten op een zo intensief mogelijk structuurbeleid;
- c. de oprichting van een structuurfonds.

a. Coördinatie der nationale beleidvoeringen

Binnen het kader van haar coördinerende taak zal de Commissie jaarlijks aan de Raad een rapport voorleggen over het door de Lid-staten gevoerde structuurbeleid, om in aansluiting aan dit rapport oriënterende voorstellen te doen. De Commissie wordt op deze wijze in de gelegenheid gesteld het structuurbeleid der Lid-staten af te keuren en deze afkeuring te doen bekrachtigen door de Raad.

Het is een Nederlands belang, dat de Commissie haar coördinerende taak energiek uitoefent. De Commissie dient er tegen te waken, dat submarginale bedrijven en gebieden in het nationale structuurbeleid worden betrokken. De vraag stelt zich echter of de voorstellen aan de Commissie wel voldoende machtsmiddelen ter beschikking stellen om een krachtig coördinerend beleid te voeren. In ieder geval kan van Nederlandse zijde duidelijk worden gesteld, dat de Commissie bij de uitoefening van haar coördinerende taak op onze volledige medewerking kan rekenen.

Intussen zijn de voorstellen niet steeds voldoende duidelijk met betrekking tot de grondslagen van het te voeren beleid. In dit verband moet met name gewezen worden op de in deel II (par. 25) gegeven definitie van Gezinsbedrijven. Het Gezinsbedrijf wordt gekenschetst als een onderneming welke aan 2 of 3 personen volledige werkgelegenheid verschaft en een gezinsinkomen oplevert, dat redelijk mag worden genoemd ten opzichte van vergelijkbare beroepsgroepen. Deze definitie is niet duidelijk. Zelf baseren wij ons structuurbeleid op bedrijven van 1 à 2 personen. Betekent de door de Commissie gegeven definitie, dat deze bedrijven niet zouden voldoen aan de toekomstige EEG-maatstaven?

Ook wordt in deel II (par. 19) binnen het kader van een vervoersbeleid, dat rekening houdt met de eisen van regionale ontwikkeling, gesproken over een aangepaste tarievenpolitiek. Men krijgt de indruk, dat het in de bedoeling ligt voor ontwikkelingsgebieden steuntarieven in te stellen met alle mogelijke concurrentievervalsende gevolgen van dien.

b. Intensivering van de inspanningen der Lid-staten

De Commissie stelt zich voor jaarlijks, en in aansluiting op eerdergenoemd rapport, aan de Raad aanbevelingen te doen met betrekking tot intensivering van het structuurbeleid van de Lid-staten.

De Commissie wordt aldus in de gelegenheid gesteld vast te stellen, dat een Lid-staat ernstig te kort schiet, welke vaststelling door de Raad kan worden bekrachtigd. Vooropgesteld dat er door de

Commissie voldoende op wordt toegezien, dat de verhoogde uitgaven niet ten goede komen aan marginale bedrijven, kan van Nederlandse zijde alle instemming bestaan met deze passage van de voorstellen. Door aan te dringen op hogere nationale investeringen zal de Commissie bijdragen tot het verwozenlijken van zo gunstig mogelijke productieomstandigheden en aldus indirect steun verlenen aan het Nederlandse streven naar een relatief laag prijsniveau, dat zal toestaan onze agrarische export naar derde landen te handhaven.

c. Oprichting van een fonds

De steun wordt verleend à fonds perdu, hetzij ter verlaging van de rentevoet, hetzij ter verlenging van de aflossingstermijnen. De steunverlening van het fonds moet resulteren in extra investeringen ten belope van 10% van de huidige totaalinvestering der Lid-staten, zijnde 48 miljard B.frs. Dit doel meent de Commissie te kunnen bereiken door over ditzelfde bedrag een verlaging van de rentevoet te verlenen. Zoals bekend, wordt het verlenen van rentesubsidies internationaal steeds meer toegepast en geschiedt dit ook in Nederland al tientallen jaren bij de vaststelling van ruilverkavelingsrente. De rentesubsidie zou + 4% bedragen, wat dus als consequentie heeft dat het fonds het eerste jaar over 192 miljoen B.frs. (= + 14,4 milj.gld.) moet kunnen beschikken. Een zeer recent en vertrouwelijk werkdocument geeft nadere toelichting over de financiële consequenties, die het fonds in de meer verwijderde toekomst zal hebben. In dit document wordt uitgegaan van een interventie, die zich jaarlijks zal uitstrekken over 4,8 miljard B.frs., terwijl men zich voor begunstigde meningen baseert op een 30-jarige looptijd. Op deze wijze zal de jaarlijkse steun na 30 jaar het maximale punt bereiken en moet vanaf dit jaar gerekend worden met een constante steunverlening van + 3 miljard B.frs. (= + 225 miljoen gld.) per jaar. De Nederlandse bijdrage zal in deze 30 jaar opgelopen zijn van + 1.150.000 gld. tot 17.770.000 gld. Dit alles dan in de veronderstelling, dat de bijdragen voor het fonds worden gestort langs het normale EEG-budget en op grond van de voor dit budget geldende verdeelsleutel. De fondsgelden zullen rechtstreeks ten goede komen aan de boeren: de steun zal uitsluitend verleend worden ter stimulering van dat deel der investeringen, dat door de boeren zelf gedragen wordt. Het fonds treedt overigens niet rechtstreeks in contact met de individuele boer, maar met het organisme, onverschillig van welke aard, dat hem vertegenwoordigt en dat het noodzakelijk kapitaal voor hem betreft. De bedoeling is dus, dat via dit organisme de rentevoet voor boerenleningen wordt teruggebracht.

Er dient op gewezen te worden, dat de te ondersteunen projecten onderdeel moeten vormen van een meer omvattend streekplan dat algehele economische sanering beoogt, waarbij vooral gestreefd moet worden naar het creëren van alternatieve werkgelegenheid buiten de landbouw. De Commissie wil dan ook het Structuurfonds in enge samenhang brengen met de Europese Investeringsbank. Tevens wordt door de Commissie gewezen op de rol, die het Sociaal Fonds kan spelen, vooral dan door subsidiëring der omscholingskosten.

Ter bepaling van het Nederlandse standpunt ten deze zijn vooral de volgende overwegingen van betekenis:

- a) Het is zeer waarschijnlijk, dat Nederland meer zal bijdragen dan het ontvangt. Het grootste deel der steunverlening zal ongetwijfeld gaan naar die streken, die in de meest ongunstige omstandigheden verkeren.
- b) Het toekomstige EEG-prijsniveau is voorlopig nog onzeker. Zolang dit het geval is, is het niet mogelijk het al of niet marginale karakter der eventueel te steunen bedrijven vast te stellen.
- c) Het fonds heeft evenwel voor Nederland zekere positieve kanten. Er moet op gewezen worden, dat het fonds de Commissie in staat zal stellen de nodige pressie op de Lid-staten uit te oefenen, zo zij op moeilijkheden zou stuiten bij de uitoefening van haar coördinerende taak. Het is nl. zeer de vraag of de Commissie zonder dit fonds over voldoende prestige zou beschikken om succesvol op te treden tegen een te eng-nationale beleidvoering van de Lid-staten.
- d) Tegen het zonder meer afwijzen van het fonds pleit, dat als gevolg daarvan de mogelijkheid tot het verkrijgen van concessies op het gebied van het markt- en prijsbeleid wordt prijsgegeven.

Er dient tenslotte op gewezen te worden, dat zowel de Europese Vergadering en het Economisch en Sociaal Comité, alsook het Landbouwschap zeer welwillend gereageerd hebben op het voorgestelde fonds.

31 mei 1960